

فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۸، شماره پیاپی ۲۹، بهار ۱۳۹۷

شاپای چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپای الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<http://jzpm.miau.ac.ir>

ارزیابی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر تاب‌آوری منطقه‌ای با استفاده از تکنیک *TRIZ* (مطالعه موردی: استان همدان)

نادر زالی؛ دانشیار گروه شهرسازی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

مه‌دی سهرابی رضوان: کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

دریافت: ۱۳۹۵/۴/۲۵ صص ۴۱-۵۲ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۲۰

چکیده

هر بحران یا شوکی اختلال در جامعه و دور شدن از اهداف و کارکردهای تعیین‌شده و کاهش پایداری را به همراه دارد. به همین دلیل ضروری است که برنامه‌ریزی، با تمرکز بر تاب‌آوری مدنظر قرار گیرد. تنها در این صورت است که در مواجهه با یک شوک ناگهانی، اجتماع نه تنها اختلال را جذب کرده و خود را ساماندهی می‌کند، بلکه قادر است وضعیتش را به شرایط بهتر نیز ارتقاء دهد. هدف از این تحقیق بررسی وضعیت تاب‌آوری استان همدان در سه بعد جمعیت و جمعیت‌شناسی، زیرساخت‌ها و اقتصادی با به‌کارگیری نظر نخبگان در تعیین ابعاد مختلف در تاب‌آوری استان همدان و باهدف شناسایی نقاط قوت و ضعف استان همدان از منظر تاب‌آوری می‌باشد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی بوده و روش تحقیق، توصیفی-پیمایشی است. بخش نخست تحقیق روشی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و استفاده از گزارش‌های تهیه‌شده توسط ارگان‌های مختلف نظیر طرح‌های جامع، تفصیلی، آمایش استان و آمارنامه‌ها حاصل شده است. در بخش دوم مطالعه ابتدا فاکتورهای مطرح در تاب‌آوری در قالب چارچوب *PEOPLES* تبیین شد. سپس با استفاده از تکنیک دلفی و *TRIZ* ابعاد و فاکتورهای نهایی ارائه شد و با انجام مطالعات و محاسبات لازم تاب‌آوری استان همدان در ابعاد و مؤلفه‌های مختلف مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفت. نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در بعد جمعیت‌شناسی کمترین میزان تاب‌آوری را نرخ رشد (۰/۶۷) و بیشترین میزان تاب‌آوری را تراکم جمعیت و نسبت جنسی (۰/۹۸) داشته‌اند. همچنین نتایج در ارتباط با بعد زیرساخت‌ها نشان می‌دهد که مصرف برق در بخش خانگی فاقد تاب‌آوری و خدمات آموزشی و خدمات درمانی دارای تاب‌آوری کامل (برابر با یک) می‌باشند. در نهایت نتایج به‌دست‌آمده در بعد اقتصادی نشان می‌دهد که بیشترین تاب‌آوری را جمعیت غیرفعال (۰/۹۷) و کمترین تاب‌آوری را میزان اشتغال در بخش کشاورزی (۰/۷۸) دارا می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: تاب‌آوری، پایداری، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، *TRIZ*، استان همدان.

